

Redaktionelt

Uddannelseshistorie vil i år – imod alle principper – være med til at markere en 90 års dag. *Stinus Nielsen* runder hjørnet den 5. november 1992. Som formand for Danmarks Lærerforening fra 1956 til 1972 var Stinus Nielsen den dominerende skikkelse i moderniseringen af dansk folkeskole. Fra 1932, da han indtrådte i bestyrelsen for Danmarks Lærerforening, til i dag har han været en person, hvis meninger og råd der blev lyttet til. Formandskabet i Lærerstandens Brandforsikring bestred han til 1988, hvorefter han fortsatte som kommitteret. Der er ikke mange emner i udformningen af folkeskolen og læreruddannelsen, inkl. lærernes efter- og videreuddannelse, der er gået uden om Stinus Niensens skrivebord. Sporene kan også ses i landskabet – til de allersmukkeste hører Lærerforeningens kursusejendomme Gammel Avernæs og Skarrildhus og de historiske huse i Strædet og Gåsegade i København, der rummer Lærerstandens Brandforsikring og danner rammen om både kunstværker og musikalske soireer.

Redaktionen har bedt enkelte markante personligheder i efterkrigstidens skolehistorie om at tegne nogle linier til en karakteristik af Stinus Niensens virkefelt: den tidligere formand for Lærerforeningens pædagogiske udvalg, *Karl Brøcher*, tidligere undervisningsdirektør for gymnasieskolerne, *Sigurd Højby*, og tidligere rektor for Danmarks Lærerhøjskole, *Harald Torpe*.

Perspektivrige i 1980ernes danske skolehistorie har været de to langsigtede programmer, 10-punkts-programmet for voksenundervisning og folkeoplysning fra 1984 og 7-punkts-programmet, et udviklingsprogram for folkeskolen og skolen som lokalt kulturcenter fra 1987. Det er næppe nogen hemmelighed, at hjernen bagved var folketingsmand (RV), senere kulturminister *Ole Vig Jensen*. Redaktionen har haft en samtale med ham om baggrunden for disse initiativer.

Det kan være nyttigt at gøre status, også i det skole- og uddannelseshistoriske arbejde. I 1976 bragte årbogen en forskningsoversigt, og den følges op i en artikel i år.

Johann Amos Comenius blev den første europæiske pædagog, der så opdragelse og undervisning af alle mennesker som den afgørende mulighed for at skabe en bedre verden. Der var brug derfor – han levede under 30-års krigen. Han blev født i år for 400 år siden. Universitetslektor, dr. philos. *Thyge Winther-Jensen* har benyttet lejligheden til at undersøge forbindelser mellem Comenius og datidens pædagoger i Danmark-Norge.

Læse- og skrivedygtighed i den brede befolkning i forskellige perioder har været genstand for en stigende interesse i det sidste tiår. Arkivar *Anna Thestrup* har gjort nye fund, der belyser emnet helt konkret i landdistrikterne omkring Viborg i slutningen af 1700-tallet.

I belysningen af fagenes historie er vi i år standset ved sangundervisningen. Studielektor *Henning Bro Rasmussen* fremlægger ny viden om den indflydelse, som Carl Nielsen fik for dansk skolesang i 1920'erne.

I 1960 udkom ikke blot »den blå betænkning«s første del med fornyelse af folke-

skolens undervisning til følge. Samme år forelå »den røde betænkning«, der skulle reformere gymnasieundervisningen med henblik på det nye uddannelsessamfund. Hvad kom der ud deraf? En af forfatterne til bogen »GL 100, Skole-Stand-Forening« (1990), lektor *Knud Holch Andersen*, forsøger et svar i artiklen »Fremtidens gymnasium – set fra 1960«, oprindeligt holdt som foredrag i Selskabet for Dansk Skolehistorie i Odense 1990.

»Skolen i årets løb«, skoledirektør *M. Blaksteens* uundværlige oversigt over de vigtigste begivenheder, dækker denne gang en toårig periode. Det er ikke småting, der her fastholdes – og vurderes.

Vi bringer den skolehistoriske årsbibliografi for 1990/91, udarbejdet af bibliotekar *Johan Qvistgaard*. Og så har vi i anmelderrubrikken forsøgt at samle de vigtigste udgivelser fra de to sidste år. Der kan komme et efterslæb næste år. Vi gør opmærksom på, at der anmeldes flere bøger om læreruddannelsen og seminarierne. I en særlig rubrik bringer vi i år omtale af to disputatser, der er skrevet af *Ingrid Markussen* og *Birgitte Possing*.

Skolen spiller naturligvis en rolle, når vi skal forsøge at bestemme, hvad der er karakteristisk for det danske folk og samfund. I den nye firebinds »Dansk Identitetshistorie« (de første tre bind foreligger) indtager skolen ikke nogen stor plads; men enkelte afsnit om skolebøger er nyttige, vigtigst *Ole Feldbæks* »Skole og identitet 1789-1848. Lovgivning og lærebøger« i bind 2.

Når folk udefra kigger på os, lægger de i hvert fald mærke til folkehøjskolen. Et højst læseværdigt eksempel er bogen »The Land of the Living. The Danish Folk High Schools and Denmark's Non-Violent Path to Modernization«, udgivet af den amerikanske antropolog *Steven M. Borish*, der har lært sig dansk. Den udkom i 1991 i Californien, forhandles i Danmark af Højskoleforeningen (488 sider, ca. 200 kr.). I sammenhængen skal også nævnes rapporten fra den store Grundtvig-kongres i Köln i 1988, »Um des Menschen willen«, udg. af den danskkyndige professor i voksenpædagogik i Köln, *Paul Röhrig* (Deutscher Studien Verlag, Weinheim, 1991, 328 sider, 49 DM). Der er status over folkeoplysningens grundtanker i et internationalt perspektiv.

Forbindelsen mellem dansk skole og uddannelse og den store verden udenfor er trådt tydeligere frem i de senere år. For årbogens vedkommende vil det fra næste år sætte sig spor bl.a. i kravet om et kort engelsk eller tysk resumé efter hver artikel.

Uddannelseshistorie 1991 var et festligt fyrværkeri af begavede artikler om vigtige emner i dansk uddannelses- og dannelsehistorie. Der kan ikke takkes nok derfor. Se indholdsfortegnelsen på indersiden af omslaget bag i bogen her. Der er et restoplag, men det er ikke stort. Bestilling kan sendes til forlaget.

Med denne redaktionelle introduktion ønsker vi velkommen til læsning af endnu en årgang, den 26., med dansk skole- og uddannelseshistorie. Omslaget gengiver to mottoer, begge fra Odense Katedralskole. De pryder portalen, den latinske vender ud mod byen (Litteris et humanitati: for boglig dannelse), den mere håndfaste danske vender ind mod skolegården! Undersøgelsen af danske skolemottoer vender vi tilbage til – nok allerede næste år!

Harry Haue

Vagn Skovgaard-Petersen